

Domáci glasovi

Stev. 56

Lienz, torek 26. marca 1946.

Leto 2.

NAŠA PRAVICA

Iz razvoja mest je na splošno znana resnica, da moramo glavni delež na prirastku mestnega prebivalstva iskati v kmetiski okolici, ta je pri Trstu popolnoma slovenska. Čemu torej nima Trst danes slovenskega značaja?

Vzrok svojevrstnemu vnanjemu obličju mesta moramo iskati v avstrijski politiki. Avstrijski Nemci so že zelo zgodaj spoznali izredni pomen tržaške luke, uvideli so pa tudi, da si morejo trdno oblast nad mestom zagotoviti le tedaj, če bo mesto samo imelo nemško prebivalstvo ki pa mora biti v neposrednem stiku s strnjanim nemškim narodnim sosedjem. Strnjeno narodno nemško ozemlje je oddaljeno od morja nad 150 km. Tako so začeli v zadnjih desetletjih pred prvo svetovno vojno Nemci vztrajno in načrtno graditi "most k morju", Nemci so zavzeli večino uradniških mest na popolnoma slovenskih tleh, nemški trgovci in obrtniki so se selili v naše trge in vasi, nemški kmetje naj bi postali gospodarji slovenskih kmetij.

Ta načrt pa je našel na žilav odpor. Slovenec ni maral prodajati svoje grude, ampak se je zatrebel vanjo, da se od nje ni bilo moči odtrgati. Po l. 1882, ko je Italija sklenila z Nemčijo in Avstrijo trozvezo, je avstrijska politika vsestransko podpirala Italijane v slovenskem Primorju. Državna politika in z njo zvezana gospodarska moč sta lahko zavirali poslovenjenje mesta. Kljub vsem oviram pa se je že l. 1913. tretjina prebivalstva priznala za Slovence. Narodno prebujenje pa še davno ni doseglo svojega vrha. Kljub nemško-laškemu sodelovanju in kljub dejstvu, da je bila vsa gospodarska moč v tujih rokah, da je bil torej Slovenec v glavnem le mali človek, je mesto dobivalo bolj in bolj slovenski značaj. V tem pa je prišlo usodno leto 1918.

Rusija, ki bi edina od antantnih sil morla dovolj podpreti jugoslovanske zahteve, je preživljala revolucijo in se umaknila s svetovne pozornice. Anžležem in Francozom je londonski pakt vezal roke, edini up je ostala Amerika, toda Wilsonu se ni posrečilo uveljaviti načrta, ki bi prinesel Jugoslaviji vsaj večji del Istre.

S težkim srcem smoklonili, novonastala država SHS ni bila v stahju izsiliti pravičnih meja. Toda nikdar nismo pozabili pol milijona vojakov, ki so trpeli pod fašističnim jarmom. Italijani so sicer pri svojem prihodu obljubljali, da bodo slovenskemu prebivalstvu pustili kulturno kot tudi gospodarsko samoupravo in vsesplošno podpirali njegove težnje. Koliko so bile te obljube vredne, so kmalu pokazali ocnjeni zublji na slovenskem Narodnem domu v Trstu (l. 1921). V kratki dobi so bila uničena vsa slovenska društva, kulturno-prosvetna ali gospodarska, slovenske šole do poslednje zaprte. V svoji narodni nestrpnosti so šli Italijani tako daleč, da sp prepovedali slovensko govornico.

Ko se je vnela l. 1939 nova svetovna vojna, smo Jugoslovani zrlili z velikimi upi v bodočnost, posebno Slovenci smo bili trdno prepričani, da bodo izpolnjene naše stoletne zahteve po zedinjenju vsega narodnega ozemlja v skupni narodni državi.

Zavezniki so nam ponovno obljubljali, da bodo naše zahteve izpolnjene, upali smo, verjeli, zato nas je sedaj tem težje zadelo. Ko jugoslovanske čete v maju lanskega leta zasedle Primorsko s Trstom in

Gorico ter tudi slovenski Korotan, je nenadno prišlo do ostrega spora z zavezniki. - Koroška je danes znova pod avstrijsko upravo. Trst in velik del Julijske Krajine so zasedli Anglo-amerikanci, dokler ne reši spornih vprašanj mirovna konferenca. Kako je te močče?

Za lažje razumevanje sedanjih političnih borb bi bilo potrebno preiskati vzroke sedanje vojne. Nikakega dvoma ni, da je bil spor za Gdansk le povod, torej ono, kar je sprožilo svetovni požar, pravi vzrok je pa tičal v želji hitlerjanske Nemčije pridobiti si v Evropi in v svetu prvo mesto. Nujno je torej bilo, da so se zahodne sile morale temu načrtu postaviti po robu, ko ni šlo več z mirnimi sredstvi, je pa morala odločiti sila. Sedaj so Nemčija in njeni zavezniki na tleh. Rusi so zasedli Romunijo, Bolgarijo, vso Vzhodno in velik del Severne Nemčije, Madžarsko, ter imajo odločilni vpliv na Češkoslovašken in v Jugoslaviji.

Kdor je gospodar Srednje in Jugovzhodne Evrope, obvada ta kontinent v celoti ali pa bo vsaj v bližnji bodočnosti obvladoval. To pomeni za zahodne velesile ponovitev položaja iz l. 1939 in l. 1940, samo da bi mesto Nemcev zavzeli Rusi. V tem sporu interesov se je Jugoslavija - Titova nanreč - opredelila za Rusijo, jasno je, da je s tem izgubila velik del simpatij na zahodu tega anglo-ameriško časopisje prav nič ne taji. Če se spomnimo še že nad 150 let stare ruske zahteve po Dardanelah, ki so po nemali zaslugi Angležev še danes v turški oblasti, torej Rusom zaprte, smo v slavnem navedli vse, kar nam more služiti k jasni presoji reševanja spora glede juoslovansko-italijanske meje.

Pri sedanji situaciji političnih prilik bi brez dvoma pomenil juoslovanski Trst = ruski Trst. Da bi pa Anglija opustila svojo tradicionalno politiko zavarovanja najvažnejše poti, t.j. Sredozemske, in začela sama sebi kopati grob, to si človek s poznavanjem zdravega političnega čuta tega naroda težko predstavlja.

Kako se bo torej rešilo vprašanje juoslovansko-italijanske meje zavisi nemalo od razvoja notranjepolitičnih prilik v naši domovini in s tem v zvezi tudi spremenjene zunanje politike naše države."

Zornji članek je izvleček iz članka "juoslovansko-italijanska meja", ki je izšel v reviji "Istina" od l. II. 1946.

= : =

NEMIRI V HAMBURGU. Pretekli torek so v Hamburgu izbruhnili prvi nemiri, od kar so skrčeni obroki hrane. V različnih delih mesta so skupine kakih 20 ljudi napadle pekarno in se polastile kruha. Večja skupina približno 150 ljudi - je poskusila napasti neko ladjo, a policija jo je razgnala. Drugje je kakih 200 ljudi napadlo vlak z živežem. - Zaradi številnih tatvin na tovornih vlakih so bila ustanovljena sodišča za sojenje ropanja. Pred kratkim so vse ranžirne in tovarne postaje proglašili za zaporna ozemlja. (Iz Volkszeitung od 22. III. 1946.)

FANTOVSKA AKADEMIJA V SPITALU. Praznik sv. Jožefa so doma fantje praznovali kot fantovski praznik. Na-

ši špitalski fantje so hoteli to tradicijo ohraniti in so tudi v begunstvu obhajali god sv. Jožefa kot svoj praznik. Poleg primerne cerkvene slovesnosti so priredili tudi lepo uspelo akademijo, ki je bila posvečena predvsem spominu v vojni padlih slovenskih fantov. Obsegala je sledeče točke: "Lepa si pomlad zelena," petje; govor; "Pridemo vas počastit", deklamacija; "Oj Dobrodo!" petje; "Moji spomini na padlega soborca" - pripovedovanje; "Slovenec sem", pesem; govor; "Makabejski bratje", zborna deklamacija s simbolično vajo; "O-če mati", petje. Z izbranim sporedom so naši fantje presenetili in razveselili svoje rojake.